

Nr 77.

Av herr Dahlén m. fl., med förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

När statsmakterna år 1916 antogo den nu gällande lagen om försäkring för olycksfall i arbete, fullgjordes därmed endast en skyldighet som den enklaste rättvisa och billighet krävde. Den gamla olycksfallslagen av år 1901 var endast en parodi på sociallagstiftning och tillfredsställde långt ifrån de krav, man äger rätt att ställa på en dylik lagstiftning. Livräntorna voro enormt lågt tilltagna och det måste sägas vara rent av upprörande, att en person, som genom olycksfall blivit fullständig invalid, hänvisades att uppehålla sig på en årlig summa av endast 300 kronor. Grundprinciperna i 1901 års lag voro dessutom alldeles felaktigt lagda. Ingen verklig säkerhet lämnades för att den livränta, som tillerkändes en skadad arbetare eller hans efterlevande, kunde utfås under livräntägarens hela livstid och denne var därför helt beroende av arbetsköparens framtida solvens. Många exempel kunna ock företes därom, att olycksfallsskadade arbetare nu äro helt förlustiga den lilla livränta, som en gång tillerkänts dem och vars bestånd de förlitade sig på att lagstiftaren var i stånd att trygga.

Det torde alltså icke kunna bestridas, att det är statsmakterna som bära den drygaste delen av ansvaret för det svåra ekonomiska läge, vari livräntetagare enligt 1901 års lag befinner sig, liksom av samma skäl ej heller kan förnekas, att det är samhällets plikt att bringa hjälp åt dessa nödställda. I viss mån har staten redan erkänt denna sin skyldighet. Genom kungörelse av år 1921 har sålunda bestämts, att arbetare i statens tjänst, som åsamkats skada i arbete under 1901 års lags giltighet och vilkas livränta ej understiger 90 kronor per år, skola av statsmedel utbekomma tilläggsersättning med 125 procent av utgående räntebelopp. Likaledes hava i militärtjänstgöring skadade personer tillerkänts ökade livräntor.

Vi kunna härmed fastslå, att i och med beviljande av nämnda höjningar har staten klart erkänt, att livräntorna enligt 1901 års lag, sådana de till beloppet fastställts, voro för lågt tilltagna och att rättelse härutinnan bör vidtagas. Det kan måhända anmärkas, att det i nämnda fall endast varit fråga om statens egna arbetare och att övriga livräntetagare hava att hålla sig till sina arbetsgivare. Mot en sådan anmärkning vilja vi ännu en gång framhålla, att det är lagstiftarens fel att livräntorna ej i tid blivit höjda till skäligt belopp och arbets-

köparna pålagda en ökad ansvarighet. Givetvis har den enskilde livräntetagaren heller ingen möjlighet att tvinga arbetsköparen att utbetala högre ersättning än den statsmakterna fastställt.

Statens skyldighet att medelst höjning av livräntorna till omförmälda livräntetagare bringa dem nödig hjälp är alltså ofrånkomlig. Detta har också rätt allmänt erkänts och de, vilka resa motstånd då det gäller att besluta om, att staten skall fullgöra denna sin skyldighet, äro endast sådana element, vilkas konsekventa motsträvighet *alltid* kommer till synes så snart det blir fråga om att framskapa en smula rättvisa mot de fattiga i samhället.

För att i någon mån tillmötesgå behövande livräntetagares trängande behov av rättvisa och understöd, framlades vid 1924 års riksdag, genom motion av den kommunistiska riksdagsgruppen, förslag om allmän höjning av de livräntor, som utgå enligt 1901 års lag. Sammansatta stats- och andra lagutskottet, till vilket motionen remitterades, infortrade yttrande över densamma av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten och försäkringsinspektionen. Då *försäkringsinspektionen* emellertid ansåg det icke tillkomma detta ämbetsverk att yttra sig om lämpligheten av den föreslagna höjningen, inskränkte inspektionen sitt yttrande till endast en upplysning om vilken kostnad förhöjningen skulle medföra i fråga om de livräntor som utgå från försäkringsbolag. *Riksförsäkringsanstalten* anförde i sitt yttrande, att "då det torde kunna antagas, att många av ifrågavarande livräntetagare befinna sig i en svår och nödställd belägenhet, anser sig riksförsäkringsanstalten icke kunna avstyrka att enligt lagen den 5 juli 1901 på grund av skada livränteberättigade, i den mån verkligt behov föreligger, komma i åtnjutande av tilläggsersättning för den händelse erforderliga statsmedel kunna ställas till förfogande för ändamålet". *Försäkringsrådet* sade i sitt yttrande, att "då motionens syfte beträffande livräntetillägg måste anses behjärtansvärt anser sig rådet kunna tillstyrka bifall till vidtagande av åtgärder för det angivna ändamålets vinnande, i den mån statsmakterna kunna finna utväg för beredande av medel till kostnadens besridande".

Rörande den i riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets yttranden berörda frågan, i vad mån statens finanser kunna tillåta en höjning av livräntorna, vilja vi på det bestämdaste framhålla, att kravet på en höjning av ifrågavarande livräntor till skäligt belopp är mera berättigat och behjärtansvärt än många andra krav som av staten tillgodoses.

Då vi sålunda ej kunna finna annat än att såväl moraliskt som juridiskt förpliktelse föreligger för staten att träda hjälpare emellan, för att i någon mån tillmötesgå behövande livräntetagares trängande behov av rättvisa och understöd, framlägga vi härmed förslag till höjning av deras livräntor med 150 procent. Vi hava utarbetat bestämmelserna därom i form av en civillag, i avsikt att civilrättslig kraft skall fästas vid den förpliktelse som härmed erkännes och att livräntetagares rätt ej göres beroende av årligen växlande åsikter i frågan.

Rörande förslaget innehåll och detaljer hänvisas till bifogade lagtext. Det framgår därav, att vi åsyfta att lämna förhöjd livränta endast åt sådana ska-

dade, vilkas livräntor överstiga 45 kronor årligen och att således de, som endast tillfogats mindre skador genom olycksfallet, ej komma i åtanke. Denna senare grupp har väl i regel mindre svårigheter att fortfarande försörja sig utan ökat bidrag än de i högre grad skadade. Ju större invaliditeten är, desto mera äro de skadade hänvisade att leva av livräntan och det är således livräntetagarna med de högre räntorna, som äro mest beroende av att en ökning av livräntan medges. Det är tydligt, att även beträffande de lägre livräntetagarna rättvisan bort kräva att dessa medtagits, men synes dock ur behovssynpunkt och i kostnadshänseende vissa skäl tala för den av oss föreslagna begränsningen. Vad angår efterlevandes livräntor, befinner sig i regel denna grupp av livräntetagare i mycket små omständigheter och behovet av en höjning är därför påfallande. Alla sådana böra därför tillerkännas höjning.

Vi anse dock att om en livräntetagare lyckats förbättra sin levnadsstandard så mycket att hans inkomster uppgå till 2,500 kronor för år, bör han icke bliva berättigad till någon höjning av livräntan. Visserligen äro dessa livräntetagare ej många, men det torde ej vara uteslutet att sådana finnas, och de böra, då något behov av höjning för dem väl knappast föreligger, ej falla under den föreslagna lagens tillämplighet. Liknande är förhållandet med de livräntetagare, som överenskommit att utbyta livräntan mot ersättning på en gång. Dessa, som vanligen tillhöra de lägre invaliditetsgraderna, böra ej heller komma ifråga vid en förhöjning, enär de ju icke längre äro livräntetagare och utbytet av livräntan mot en engångssumma väl måste anses peka hän mot att de icke äro särskilt beroende av årlig livränta för sitt uppehälle.

En särskild grupp av livräntetagare äro de, vilkas arbetsgivare råkat på obestånd, så att någon livränta ej alls kan utgå. Dessa äro de mest beklagansvärda, ty förlusten av livräntan har ju skett utan deras förvållande och uteslutande på grund av lagstiftarnas underlåtenhet att tillse, att deras rätt säkerställdes. Denna grupp är icke så ringa som man möjligen föreställer sig och man kan ju förstå att särskilt de, vilkas invaliditet faller under de högre procentsiffrorna, måste befinna sig i synnerligen prekära omständigheter. Rättvisa och billighet tala här ett trängande språk, att staten bör inträda som hjälpare.

Den nu föreslagna höjningen av livräntorna kräver givetvis en ökad statsutgift, men vilja vi ännu en gång framhålla, att om någon utgiftspost är berättigad, så är det den här föreslagna. Huru stor kostnaden för den föreslagna förhöjningen kan bliva, är det svårt att på förhand med absolut bestämdhet beräkna. Rörande de från riksförsäkringsanstalten och försäkringsbolag utgående livräntorna kunna ju ganska bestämda siffror angivas, men i fråga om de livräntor, som utgivas eller skulle utgivas av vederbörande arbetsköpare, ställer sig saken svårare.

Vid beräkning av de livräntor som utgå eller skulle utgå enligt 1901 års lag, kunna dessa indelas i fyra olika grupper, nämligen:

1) livräntor, som utgå på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten,

- 2) livräntor, som utgå på grund av inköp i riks försäkringsanstalten,
- 3) livräntor, som utgå från försäkringsbolag,
- 4) livräntor, som utgivas eller skulle utgivas av vederbörande arbetsgivare.

Man torde icke räkna för lågt, om man beräknar, att de till *grupp 1* hörande livräntor, vilka överstiga 45 kronor per år, utgå med ett sammanlagt årligt belopp av omkring 245,000 kronor och att de till *grupp 2* hörande livräntorna uppgå till en summa av omkring 155,000 kronor per år. De till *grupp 3* hörande livräntorna torde per år belöpa sig på ett belopp av högst omkring 270,000 kronor. Rörande de till *grupp 4* hörande livräntorna, äro dessa som sagt svårare att beräkna, men man torde nog i vart fall säkerligen icke heller för denna grupp räkna för lågt, om man uppskattar dess motsvarande sammanlagda årliga livräntebelopp till omkring 330,000 kronor.

Man torde sålunda säkerligen hålla sig på den säkra sidan, om man antager, att de livräntor, som skulle bli föremål för en förhöjning enligt vårt förslag, icke för närvarande överstiga 1,000,000 kronor, utan nog snarare ligga åtskilligt under denna siffra. Med en förhöjning av $1\frac{1}{2}$ gång livräntornas summa skulle alltså för ändamålet behövas ett anslag av ungefär 1,500,000 kronor. Detta anslagsbehov kommer dock år efter år att minska, allt efter som de äldre livräntetagarna minskas och försvinna.

Skulle det nu framlagda förslaget bifallas, torde det samtidigt vara nödvändigt att tillse, att även de livräntor, som nu utgå till i statens tjänst skadade arbetare och deras efterlevande, höjas på motsvarande sätt. För närvarande erhålla dessa inom invaliditetsgrupperna 30—100 procent en tilläggsränta av 125 procent. En höjning av dessa livräntor med ytterligare 25 procent och en utsträckning av invaliditetsgrupperna att omfatta även invaliditeten 15—30 procent torde ej åsamka staten högre utgifter än omkring 50,000 kronor.

På grund av vad ovan anförts få vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte för sin del antaga bifogade som bilaga 1 betecknade förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående skada till följd av olycksfall i arbete.

Stockholm i januari 1925.

J. P. Dahlén.

Viktor Herou.

Rob. Samuelsson.

Aug. Spångberg.

Bilaga.

Förslag till

Lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har någon genom avtal eller domstols eller skiljenämnds beslut i enlighet med bestämmelserna i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete blivit tillerkänd livränta, vare han berättigad att i den ordning och under villkor, som i denna lag sägs, av statsmedel årligen undfå tillägg till livräntan, motsvarande en och en halv gånger utgående livräntas storlek.

Livräntetillägg, som nu sagts, utgå dock ej å livränta, som tillerkänts den genom olycksfall skadade, därest livräntan ej uppgår till minst fyrtiofem kronor; ej heller må sådant tillägg tillerkännas någon, som under det år, då ansökan ingives, är skyldig erlägga inkomst- och förmögenhetsskatt för ett taxerat belopp, som överstiger 2,500 kronor. Har livräntetagaren efter avtal i stället för livräntan uppburit på en gång visst belopp, vare han ock förlustig rätten till tillägg enligt denna lag. I övrigt må livräntetillägg tillerkännas livräntetagare, vare sig livräntan utbetalas av riks försäkringsanstalten, enskild försäkringsanstalt eller arbetsgivaren, ävensom oberoende av livränta på grund av arbetsgivarens eller försäkringsgivarens fränfalle, obestånd, konkurs eller liknande anledning ej kunnat utfås.

2 §.

Är i laga ordning livränta tillerkänd i olycksfall skadad arbetare eller dennes efterlevande, och ådagaläggas att arbetsgivare, som har att utgiva livränta, på grund av fränfalle, obestånd, konkurs eller annan anledning icke kan fullgöra sin betalningsskyldighet och att livräntas kapitalvärde ej heller kunnat till fullo utfås, äge livräntetagaren som ersättning bekomma av statsmedel årlig livränta till belopp motsvarande vad som brister i den livränta, vartill han varit berättigad, dock vare livräntetagaren skyldig att därvid å staten överlåta sin fordringsrätt gentemot arbetsgivaren.

3 §.

Envar, som vill komma i åtnjutande av ersättning enligt denna lag, har att därom göra ansökan hos riks försäkringsanstalten samt med bifogande av nödiga handlingar styrka, att han är berättigad till livränta enligt lagen den 5 juli 1901.

Det tillkommer riks försäkringsanstalten att efter verkställd utredning meddela beslut över en sådan ansökan.

Varder ersättning tillerkänd livräntetagare, vare han berättigad att uppbära sådan från och med det kalenderkvartal, som infaller närmast efter det, varunder ansökan ingavs.

4 §.

Klagan över riksförsäkringsanstaltens beslut enligt denna lag må föras i den ordning, som i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är stadgad i fråga om besvär över anstaltens beslut.

Livränta eller livräntetillägg, varom nu är fråga, skall av riksförsäkringsanstalten utbetalas inom tid och på sätt, som gäller för utbetalande av livräntor enligt lagen den 5 juli 1901.

5 §.

Denna lag äger ej tillämpning i fråga om livräntor, som utgå till i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande, utan gäller härutinnan vad därom är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1925.